

Wielkopolskie Biuro Planowania Przestrzennego w Poznaniu

mgr Adam Derc

mgr inż. arch. Jowita Maćkowiak

Delimitacja Poznańskiego Obszaru Metropolitalnego.

Od pomysłu do planu.

W dobie globalizacji to metropolie są kluczowymi ośrodkami rozwoju gospodarczego, technologicznego i kulturalnego. Odgrywają one istotną rolę w rozwoju społeczeństwa informacyjnego, gospodarki opartej na wiedzy oraz usług wyższego rzędu. Wynikiem istnienia metropolii jest także postępująca metropolizacja i urbanizacja otaczającego ją obszaru.

W Wielkopolsce prace nad delimitacją Poznańskiego Obszaru Metropolitalnego podjęto w 2006 roku. Wyznaczając granice obszaru metropolitalnego założono, że:

- podstawową jednostkę terytorialną poddaną analizie jest gmina, będącą najmniejszą jednostką statystyczną NTS 5,
- analizie poddane będą wszystkie gminy z powiatu poznańskiego oraz gminy z 10 powiatów go otaczających, w sumie 76 gmin. Założono, na podstawie wcześniejszych badań i opracowań, że obszar metropolitalny będzie się zawierał wewnątrz badanego obszaru 11 powiatów, a tym samym będzie możliwa pełna delimitacja typu „ex ante”,
- granice obszaru metropolitalnego są ciągłe i oparte o granice gmin,
- miasto Poznań zostanie przeanalizowane jedynie jako jedna z gmin, które stanowić będą obszar metropolitalny, a nie będzie badane pod względem cech charakterystycznych dla metropolii.

W celu zdelimitowania obszaru spójnego terytorialnie przyjęto cztery zasady metodologiczne: bezpośredniego sąsiedztwa, ciągłości, zwartości i rozłączności. Przyjęto trzy podstawowe grupy kryteriów delimitacji: społeczno – gospodarcze, dostępności komunikacyjnej i środowiska przyrodniczego. Przeprowadzone badanie dla obszaru analiz, w ujęciu statycznym i dynamicznym, potwierdziło istniejące trendy aktywnego rozwoju większości gmin podpoznańskich. Zmiany w sferze społecznej w pierwszej kolejności informują o zachodzących procesach metropolizacji obszaru. Analiza migracji stałych wskazuje na występowanie silnego zjawiska suburbanizacji. Potwierdza to znaczny odpływ ludności Poznania przy jednoczesnym wysokim dodatnim saldzie migracji gmin otaczających miasto. Gminy sąsiadujące z Poznaniem, jako jedyne w obszarze analiz, wyróżniają się wysokim udziałem usług wyższego rzędu, a także znaczną liczbą spółek z udziałem kapitału zagranicznego i podmiotów gospodarki narodowej w sektorze prywatnym. Pozwala to wyciągnąć wniosek, że powiązania funkcjonalno–przestrzenne na poziomie lokalnym między metropolią a jej bezpośrednim zapleczem, są silne. Jednocześnie przeprowadzone anali-

zy potwierdzają niejednorodność badanego obszaru. Trójwymiarowa interpolacja wartości badanych cech społeczno-gospodarczych pokazała dominację powiatu poznańskiego. Zjawiskiem charakterystycznym dla analizowanego obszaru, jest teren depresji cech, który okala powiat poznański oraz wzrost badanych cech w dalej położonych miastach powiatowych. Przyjęto więc, że miasta powiatowe ze względu na poziom cech metropolitalnych i ze względu na powiązania funkcjonalne, stanowią zewnętrzną pierścień miast obszaru metropolitalnego.

Ostateczny kształt obszaru metropolitalnego spełnia przyjęte założenia delimitacyjne i dość wiernie opisuje związki funkcjonalno-przestrzenne oraz ujmuje jako całość ważniejsze struktury przyrodnicze, których przecięcie granicami POM ograniczyłoby możliwości planowania zrównoważonego rozwoju przestrzennego.

Dla tak zdelimitowanego obszaru metropolitalnego opracowano projekt Planu zagospodarowania przestrzennego. Plan jest jednym z narzędzi realizacji polityki przestrzennej województwa wielkopolskiego. Wskazuje zasady tworzenia spójnej polityki przestrzennej w celu budowania przewagi konkurencyjnej Poznańskiego Obszaru Metropolitalnego, przy jednoczesnym zachowaniu zrównoważonych struktur przestrzennych. W ramach Planu możliwe było zaproponowanie realizacji między innymi spójnego systemu komunikacyjnego i przyrodniczego, zintegrowanego systemu komunikacji zbiorowej i infrastruktury technicznej. W celu zwiększenia efektywności wdrażania ustaleń Planu na poziomie lokalnym, sformułowano rekomendacje dla wszystkich gmin wchodzących w skład POM. Ponadto wskazano istniejące i zaproponowano nowe narzędzia służące realizacji polityki przestrzennej, zgodnych z kompetencjami organów i instytucji szczebla regionalnego i lokalnego.

Wielkopolska Spatial Planning Office in Poznań

Adam Derc, M.Sc.

Jowita Maćkowiak, M.Sc. Eng.

Delimitation of the Poznań Metropolitan Area.

From an idea to a plan.

In the era of globalization, metropolises have become key centres of economic, technological and cultural growth. They play an important role in developing an information society, the knowledge economy and higher level services. The existence of a metropolis results also in progressing metropolization and urbanization of the surrounding area.

In the region of Wielkopolska, work on delimiting the Poznań Metropolitan Area commenced in 2006. When delineating the limits of the metropolitan area, the following assumptions were made:

- the county is the fundamental territorial unit subjected to analysis as the smallest NTS 5 unit,
- the analysis will encompass all communes in Poznań county and communes from the 10 surrounding counties – in total 76 communes. It was assumed with reference to former research and developments that the metropolitan area would incorporate 11 counties therefore allowing for a complete ‘ex ante’ delimitation,
- the limits of the metropolitan area are continuous and based on the communes’ limits,
- the city of Poznań will be analysed only as one of the communes which are part of the metropolitan area rather than surveyed with respect to features characteristic of a metropolis.

In order to delimit a territorially cohesive area, four methodological principles were adopted: immediate neighbourhood, continuity, compactness and separation.

Three basic groups of delimitation criteria were established: socio-economic, accessibility and the natural environment. In a statistical and dynamic approach, the research conducted for the area confirmed active growth of the majority of communes in the vicinity of the city of Poznań. First and foremost, changes in the social sphere indicate the area’s progressing metropolization. An analysis of regular migration suggests the existence of robust sub-urbanization. This is

confirmed by a significant outflow of Poznań residents accompanied by a positive balance in migration to the communes encompassing the city. In the scope of this analysis, the communes adjacent to Poznań are the only ones enjoying a large share of high level services as well as a large number of companies with foreign participation and national economy entities in the private sector. Therefore, a conclusion can be drawn that local functional and spatial correlations between the metropolis and its immediate supply base are robust. At the same time, the analyses confirm that the area in question is anything but homogenous. A three-dimensional interpolation of the values of the socio-economic features under scrutiny has demonstrated the dominance of Poznań county. Typical of the analysed area is a depression of the features in the area surrounding Poznań county and an increase in the features under scrutiny in county towns located at a larger distance from the metropolis. Therefore, it was assumed that because of the level of metropolitan features and functional relations, county towns would form an outer ring of cities and towns in the metropolitan area.

The ultimate shape of the metropolitan area fulfils the adopted delimitation assumptions and rather faithfully describes the functional and spatial relations; it also captures as a whole the more significant natural structures. If the limits of the PMA crossed these structures they would circumscribe the opportunities of planning sustainable spatial development.

For the metropolitan area defined in this way, a draft of the zoning plan was developed. The Plan is one of the tools of administering the spatial policy of Wielkopolska province. It provides the rules of devising a cohesive spatial policy in order to build up competitive advantage of the Poznań Metropolitan Area, at the same time maintaining sustainable spatial structures. As part of the Plan, it was possible to suggest, among other things, cohesive transport and natural systems, an integrated system of mass transport and technical infrastructure. In order to increase the effectiveness of implementing the Plan on a local level, recommendations were made for all communes incorporated in the PMA. Moreover, the existing tools were indicated and new tools suggested for implementing the spatial policy, in compliance with the competence of regional and local authorities and institutions.